

İÇİNDEKİLER

ÖNSÖZ	5
ÖZET	7
ABSTRACT	8
İÇİNDEKİLER	9
TABLOLAR LİSTESİ.....	13
ŞEKİLLER LİSTESİ	14
KISALTMALAR LİSTESİ	15

BİRİNCİ BÖLÜM BİREYSEL BAŞVURU USULÜ

GİRİŞ	17
I. Bireysel Başvuru Kavramı	19
A. Tanım	19
B. Bireysel Başvurunun Özellikleri.....	21
1. Temel Hak ve Özgürlüklerin Kamu Gücü Tarafından İhlal Edilmesi	21
2. Bireysel Başvurunun İkincilliği	22
3. Bireysel Başvurunun Konusunun Sınırlı Olması	24
4. Bireysel Başvuruda Başvurucunun Hukuki Yararının Bulunması	25
II. Karşılaştırmalı Hukukta Bireysel Başvuru	26
A. Federal Almanya	26
B. İspanya	29
C. Rusya.....	32
III. Türk Anayasa Mahkemesi'ne Bireysel Başvuru	33
A. Başvuru Mercii	34
B. Başvuru Formında Bulunması Gerekenler ve Forma Eklenecek Belgeler	35

IV. Başvurunun Anayasa Mahkemesi'nce İncelenmesi	38
A. Anayasa Mahkemesi'nin Bireysel Başvuru Bağlamında Teşkilat Yapısı.....	38
1. Genel Kurul.....	39
2. Bölümler.....	41
3. Komisyonlar	41
B. Anayasa Mahkemesi'nin Bireysel Başvuruyu İncelemesi	42
1. Ön İnceleme	42
2. Kabul Edilebilirlik İncelemesi.....	44
3. Esas Bakımından İnceleme	45
V. Bireysel Başvuruda Verilebilecek Kararlar.....	45
A. Hakkın İhlal Edilmediği Kararı	46
B. İhlal Kararı.....	49
1. Yargılamanın Yenilenmesine Karar Verilmesi.....	50
2. Tazminat Ödenmesine Karar Verilmesi.....	52
3. Genel Mahkemelerde Dava Açılması Yolunun Gösterilmesi	55
C. Düşme Kararı	55
D. Pilot Karar	58

İKİNCİ BÖLÜM

BİREYSEL BAŞVURUDA

USUL BAKIMINDAN KABUL EDİLEBİLİRLİK ŞARTLARI

I. Başvuru Yollarının Tüketilmesi	62
A. Tüketilmesi Gereken Olağan Kanun Yolları.....	67
1. Ceza Davaları Yönünden Tüketilmesi Gereken Olağan Kanun Yolları	69
2. Hukuk Davaları Yönünden Tüketilmesi Gereken Olağan Kanun Yolları	77
3. İdari Davalar Yönünden Tüketilmesi Gereken Olağan Kanun Yolları	81

B.	Başvuru Yollarının Tüketilmesi Kuralının İstisnaları	86
1.	Başvuru Yolunun Erişilebilir (Ulaşılabilir) Olmaması.....	87
2.	Başvuru Yolunun Etkisiz Olması.....	89
3.	Başvuru Yolunun Makul Bir Başarı Şansının Olmaması	92
II.	Bireysel Başvurunun Süresi	94
III.	Anayasa Mahkemesi'nin Yetkisine İlişkin Kabul Edilemezlik Nedenleri	101
A.	Anayasa Mahkemesi'nin Kişi Bakımından Yetkisi (Ratione Personae).....	101
1.	Anayasa Mahkemesine Bireysel Başvuruda Bulunma Hakkına Sahip Olanlar	102
a.	Gerçek Kişiler	102
b.	Tüzel Kişiler	104
aa.	Kamu Tüzel Kişileri	104
bb.	Özel Hukuk Tüzel Kişileri	105
2.	Mağdurluk Statüsü	106
a.	Güncel Bir Hakkın Etkilenmesi	110
b.	Kişisel Bir Hakkın Etkilenmesi	112
B.	Anayasa Mahkemesi'nin Konu Bakımından Yetkisi (Ratione Materia).....	114
1.	Bireysel Başvuruya Konu Olabilecek Hak ve Özgürlükler	114
a.	Anayasa da Güvence Altına Alınan ve Avrupa İnsan Hakları Sözleşmesi Kapsamında olan Temel Hak ve Özgürlükler'	118
b.	Anayasa'da Güvence Altına Alınmış ve Avrupa İnsan Hakları Sözleşmesi Ek Protokolleri Kapsamında Olan Temel Hak ve Özgürlükler	119
2.	Bireysel Başvuruya Konu Edilemeyecek İşlemler ve Kararlar	121
a.	Yasama İşlemleri	122
b.	Düzenleyici İdari İşlemler	124
c.	Anayasa Mahkemesi Kararları	125
d.	Yargı Yolunun Kapalı Olduğu İşlemler	125
C.	Anayasa Mahkemesi'nin Zaman Bakımından Yetkisi (Ratione Temporis)	127
D.	Anayasa Mahkemesi'nin Yer Bakımından Yetkisi (Ratione Loci).....	131

ÜÇÜNCÜ BÖLÜM
BİREYSEL BAŞVURUDA
ESAS BAKIMINDAN KABUL EDİLEBİLİRLİK ŞARTLARI

I. Açıkça Dayanaktan Yoksunluk.....	135
A. Temyiz İncelemesi Niteliğindeki Hak İddiaları	137
B. Açık ve Görünür Bir İhlalin Bulunmaması	142
C. Kanıtlanmamış Şikâyetler	150
II. Başvurunun Anayasal Açidan Önem Taşımaması ve Başvurucunun Önemli Bir Zarara Uğraması.....	153
III. Başvuru Hakkının Kötüye Kullanılması.....	157
SONUÇ.....	159
KAYNAKÇA	161
BİREYSEL BAŞVURU FORMU.....	167

TABLolar LİSTESİ

- Tablo 1. Anayasa da Güvence Altına Alınan ve Avrupa İnsan Hakları Sözleşmesi Kapsamında olan Temel Hak ve Özgürlükler 118
- Tablo 2. Anayasa'da Güvence Altına Alınmış ve Avrupa İnsan Hakları Sözleşmesi Ek Protokolleri Kapsamında Olan Temel Hak ve Özgürlükler 119

ŞEKİLLER LİSTESİ

Şekil 1. Anayasa Mahkemesi'nin Teşkilat Yapısı..... 38

KAYNAKÇA

- Akıntürk, T. (2011). *Türk Medeni Hukuku Başlangıç Hüükümleri Kişiler Hukuku* (8.Bası) İstanbul: Beta Yayıncılık
- Algan, B. (2014). Bireysel Başvurularda 'Açıkça Dayanaktan Yoksunluk' Kriterinin Anayasa Mahkemesi Tarafından Yorumu ve Uygulanması. Ankara Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi. 63(2), 247-284.
- Altınkök, S. (2013). *Avrupa İnsan Hakları Sözleşmesi'nin 35/3-b Maddesinde Yer Alan Kabul Edilebilirlik Ölçütü: Önemli Zarar*. Ankara Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi. 62(2). 349-405
- Arkan, S. (2013). *Ticari işletme Hukuku*, (18.Baskı). Ankara: Sözkese Matbaacılık
- Arslan, R. Yılmaz, E. ve Taşpınar Ayvaz, S. (2016). *Medeni Usul Hukuku* (2.Baskı). Ankara: Yetkin Yayınları
- Atar, Y. (2012). *Türk Anayasa Hukuku* (2.Baskı). Konya: Mimoza Yayınları
- Atasoy, H. (2012). *Türk Hukukunda Bireysel Başvuru Yolu*. Türkiye Adalet Akademisi Dergisi. 3(9), 71-98.
- Atasoy, H. (2015). *Anayasa Mahkemesine Bireysel Başvuruda Kabul Edilebilirlik Koşulları* (Ankara: Adalet Yayınevi
- Ayan, M. (2012). *Eşya Hukuku 2 Mülkiyet* (4. Bası), Konya: Mimoza Yayınevi
- Ayan, M. (2013). *Eşya Hukuku 1 Zilyetlik ve Tapu Sicili* (8. Bası), Konya: Mimoza Yayınevi
- Aydın, Ö. D. (2011). *Türk Anayasa Yargısında Yeni Bir Mekanizma: Anayasa Mahkemesine Bireysel Başvuru*. Gazi Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi. 15(4), 121-170
- Bilir, F. (2011). *Avrupa İnsan Hakları Mahkemesi'nin Yargılama Yetkisi*. Ankara: Adalet Yayınevi
- Bilir, F. (2014). *Avrupa İnsan Hakları Mahkemesi'ne Bireysel Başvurularda Önemli Bir Zarara (Önemli Bir Dezavantaja) Uğrama Kriteri*. Karamanoğlu Mehmetbey Üniversitesi Sosyal ve Ekonomi Araştırmalar Dergisi. 16(1), 92-98
- Borrego, J. (2013). *Norm Denetiminde Anayasal Yorum*, Anayasa Yargısı Dergisi. (30), 107-117
- Canturan, H. (2012). *Türk Anayasa Yapısında Bireysel Başvuru*. Yayımlanmamış yüksek lisans tezi, Gazi Üniversitesi, Ankara.

- Casas María E. (2009). *Amparo Başvurusu*, Anayasa Yargısı Dergisi. (26), 101-100
- Centel, N. ve Zafer, H. (2016). *Ceza Muhakemesi Hukuku* (12.Baskı). İstanbul: Beta Yayınevi
- Cinmen E, Dindar A. (2015). *Anayasa Mahkemesi Bireysel Başvuru Kararları*. İstanbul: Legal Yayıncılık
- Çelik, Y. (2016). *Türk Hukukunda Bireysel Başvuru ve Anayasa Mahkemesi Uygulaması* Ankara: Adalet Yayınevi
- Çelikyay, H.S (2015). *Anayasa Mahkemesi Kararları'nın "Başvuru Yollarının Tüketilemesi Ölçütü Açısından" Değerlendirilmesi*. İstanbul Üniversitesi Hukuk Fakültesi Mecmuası, 73(1), 21-61
- Doğan, İ. (2015). *İnsan Hakları Hukuku* (2.Baskı). Ankara: Astana Yayınları
- Doğru, O. (2012). *Anayasa Mahkemesine Bireysel Başvuru Rehberi*. İstanbul: Legal Yayıncılık
- Duysak, S. (2013). *Anayasa Yargısında Bireysel Başvuru Yolu ve Türkiye'de Gelişimi*. Yayımlanmamış yüksek lisans tezi. Atılım Üniversitesi, İstanbul
- Efe, M. (2015). *Anayasa Mahkemesi Uygulamaları Kapsamında Bireysel Başvuruda Kabul Edilebilirlik Şartları*. Bursa: Seçkin Yayıncılık
- Ekinci, H. (2012(b).). *Anayasa Mahkemesine Bireysel Başvurularda Bir Kabul Edilebilirlik Koşulu Olarak Başvuru Yollarının Tüketilmesi Sorunu*. Türkiye Adalet Akademisi Dergisi 3(11), 1-20
- Ekinci, H. (2013). *Anayasa Mahkemesine Bireysel Başvuruda Kabul Edilebilirlik Kriterleri ve İnceleme Yöntemi*, Adalet Yargısı Dergisi, (30), 161-197
- Ekinci, H. Sağlam, M. (2012.(a).). *66 Soruda Anayasa Mahkemesine Bireysel Başvuru*. Ankara: Anayasa Mahkemesi Yayınları
- Ekinci, H. Sağlam, M. (2014). *Sorularla Anayasa Mahkemesine Bireysel Başvuru*. Ankara: Anayasa Mahkemesi Yayınları
- Erdinç, T. (2015). *Karşılaştırmalı Olarak Türk Anayasa Mahkemesine Bireysel Başvuru*. Türkiye Adalet Akademisi Dergisi. 6(20), 87-138
- Ergül, E. (2012). *Anayasa Mahkemesi ve Avrupa İnsan Hakları Mahkemesine Bireysel Başvuru ve Uygulaması*. Ankara: Yargı Yayınevi
- Göztepe, E. (2011). *Anayasa Mahkemesine Bireysel Başvuru" (Anayasa Şikâyeti / Anlamı, Kapsamı ve Olası Sorunlar, Tartışma Paneli, (Av. Özdemir Özok anısına)*. Ankara: TBB Yayınları

- Gözübüyük, Ş. Gölcüklü F. (2013). *Avrupa İnsan Hakları Sözleşmesi ve Uygulanması* (10. Baskı). Ankara: Turhan Kitapevi
- Güveyi, N. (2015). *Anayasa Mahkemesi'ne Bireysel Başvuruda Kabul Edilebilirlik Aşamaları*. İstanbul: On İki Levha Yayıncılık
- Hamdemir, B. (2015). *Anayasa Mahkemesi'ne Bireysel Başvuru*. Ankara: Seçkin Yayıncılık
- Helvacı, S. Erlüle, F. (2016). *Medeni Hukuk Başlangıç Hükümleri, Kişiler Hukuku, Aile Hukuku* (4.Baskı). İstanbul: Legal Yayıncılık
- İnceoğlu, S. (2017). *Anayasa Mahkemesi'ne Bireysel Başvuru Türkiye ve Latin Modelleri*, İstanbul: Oniki Levha Yayıncılık
- Kalabalık, H. (2011). *İdari Yargılama Usulü Hukuku* (4.Baskı). Konya: Sayram Yayınları,
- Kalabalık, H. (2015). *İnsan Hakları Hukuku* (4.Baskı). Ankara: Seçkin Yayıncılık
- Kaplan, R. (2017). *Bireysel Başvuru Kabul Edilebilirlik Kriterleri Rehberi*, "Muharrem İlhan KOÇ, Recep KAPLAN (Editörler)" (1.Bası). Ankara: Anayasa Mahkemesi Yayınları
- Kaplan, R. (2017). *Bireysel Başvuru Kabul Edilebilirlik Kriterleri Rehberi*, "Muharrem İlhan KOÇ, Recep KAPLAN (Editörler)." (1.Bası). Ankara: Anayasa Mahkemesi Yayınları
- Karaaslan, A. (2017). *Anayasa Mahkemesi'ne Bireysel Başvuruda Kabul Edilebilirliğe Dair Bir Usul Sorunu Olarak Başvuru Yollarının Tüketilmesi Kuralı ve Kanunla Kurulan Tazminat Komisyonları*, Türkiye Barolar Birliği Dergisi. 30(132), 9-54
- Karakuzu, M. (2014). *Türk Anayasa Yargısında Bireysel Başvuru Yolu*, Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Ondokuz Mayıs Üniversitesi, Samsun
- Karaman, E. (2013). *Karşılaştırmalı Anayasa Yargısında Bireysel Başvuru Yolu*.İstanbul: On İki Levha Yayınları
- Karan, U. (2015). *Anayasa Mahkemesi'ne Bireysel Başvuru Rehberi İnsan Hakları Hukuku Çalışmaları*. İstanbul: İstanbul Bilgi Üniversitesi Yayınları
- Karsar, K. (2015). (Çeviren Tuba KELEP PEKMEZ), *Avrupa Ceza Hukukunda Ultima Ratio ve Katmanlı Yetki*. Ceza Hukuku ve Kriminoloji Dergisi. 3(1), 313-328
- Kaya S. (2013). *Türk Anayasa Yargısında Bireysel Başvuru*, Yayınlanmamış yüksek lisans tezi) Atatürk Üniversitesi, Erzurum

- Koç, İlhan, M. (2017). *Bireysel Başvuru Kabul Edilebilirlik Kriterleri Rehberi*, “Muharrem İlhan KOÇ, Recep KAPLAN (Editörler),” 1.Bası, Ankara: Anayasa Mahkemesi Yayınları
- Korkmaz, R. (2015). *Medeni Usul Hukuku Açısından Anayasa Mahkemesi'ne Bireysel Başvuru*. İstanbul: On İki Levha Yayıncılık
- Kuru. B. Arslan, R. ve Yılmaz, E. (2013). *Medeni Usul Hukuku* (24.Baskı). Ankara: Yetkin Yayınları
- Mellinghoft, R. (2009). *Federal Almanya Cumhuriyeti'nde Anayasa Şikâyeti*, *Anayasa Yargısı Dergisi*, (26), 31-44
- Nohutçu, A. (2016). *İdari Yargı* (16.Baskı). Ankara: Savaş Yayınevi
- Özbey, Ö. (2008). *Avrupa İnsan Hakları Mahkemesine Başvuru Yöntemleri* (2.Baskı). Ankara: Adalet Yayınevi
- Özbey, Ö. (2012. (a).). *Türk Hukukunda Anayasa Mahkemesine Bireysel Başvuru Hakkı*, (Yayımlanmamış doktora tezi) Kocaeli Üniversitesi. Kocaeli
- Özbey, Ö. (2012. (b).). *Anayasa Mahkemesi'ne Bireysel Başvuru Hakkının Avrupa İnsan Hakları Mahkemesi Kararları Işığında Değerlendirilmesi*, *Türkiye Adalet Akademisi Dergisi*, 3(11), 21-46
- Pekcanitez, H. Atalay, O. ve Özekes, M. (2015). *Medeni Usul Hukuku Ders Kitabı* (3.Baskı). Ankara: Yetkin Yayınları
- Pimentel, G. D. G. (2009). *Amparo Ne İçindir*, *Anayasa Yargısı Dergisi*, (26), 163-220
- Sağlam, M. (2011). *Bireysel Başvuru*, Ankara: HUKAB Yayınları
- Sağlam, M. (2013). *Bireysel Başvuru İncelemeleri 1*, “Musa SAĞLAM, Serdar GÜLENER, Recep KAPLAN, (Editör) “ Ankara: Anayasa Mahkemesi Yayınları
- Saunders, M.K. (2017). *Bireysel Başvuru Kabul Edilebilirlik Kriterleri Rehberi*. “Muharrem İlhan KOÇ, Recep KAPLAN (Editörler),” 1.Bası, Ankara: Anayasa Mahkemesi Yayınları
- Şirin, T. (2013). *Türkiye'de Anayasa Şikâyeti, Bireysel Başvuru*. İstanbul: On İki Levha Yayıncılık
- Şirin, T. (2015). *Anayasa Mahkemesi Kararları Işığında Bireysel Başvuru Hakkı*. İstanbul: On İki Levha Yayıncılık
- Tunç, H. Bilir, F. ve Yavuz B. (2015) *Türk Anayasa Hukuku* (6.Bası). Ankara: Adalet Yayınevi

- Turabi, S. (2013). *Anayasa Mahkemesi'ne Bireysel Başvuru Rehberi*. Ankara: Seçkin Yayınevi
- Turan H. (2015). *Anayasa Mahkemesi'ne Bireysel Başvuru Usulü ve Kabul Edilebilirlik Kriterleri, Anayasa Mahkemesi'ne Bireysel Başvuru Usulü ve Kabul Edilebilirlik Kriterleri, "Recep KAPLAN, Hüseyin TURAN(Editörler)"*. Ankara: Anayasa Mahkemesi Yayınları
- Turan, H. (2015). *Anayasa Mahkemesinin Bireysel Başvuru Kapsamındaki Kararlar Işığında Tutuklamada Gerekçe*. Türkiye Adalet Akademisi Dergisi. 6(21), 385-404
- Uçar, S. (2016). *İdare Hukukunda Kamu Gücü Ayrıcılığı Kavramı ve Bir Kamu Gücü Ayrıcılığı Olarak Hukuka Uygunluk Karinesi*, Gazi Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi. 20(3), 331-373
- Ural, S. S. (2013). *Hak ve Özgürlüklerin Korunması Bağlamında Bireysel Başvuru*, Yayınlanmamış doktora tezi. İstanbul Kültür Üniversitesi. İstanbul
- Yıldırım, A. (2015). *Anayasa Mahkemesi'ne Bireysel Başvuru Usulü ve Kabul Edilebilirlik Kriterleri, "Recep KAPLAN, Hüseyin TURAN(Editörler)"*. Ankara: Anayasa Mahkemesi Yayınları
- Yıldız, G. (2012). *Anayasa Hukukunda Bireysel Başvuru*, Yayınlanmamış yüksek lisans tezi, Kocaeli Üniversitesi, Kocaeli
- Zorkin, V. (2009). *Rusya Federasyonu Anayasa Mahkemesi Uygulamasında Bireysel Başvuru*. AnayasaYargısı Dergisi. (26), 283-292